JĀNIS STRADIŅŠ, JURIS SALAKS, JĀNIS VĒTRA

CREATOR. PROFESSOR. ADMINISTRATOR.
EDITOR. AUCTOR. HOMO

Kārlis Ēriks Arons

Tāda ir tradīcija: katru rakstu krājuma *Acta Medico-Historica Rigensia* sējumu sākt ar redkolēģijas tematisku sarunu.¹ Arī šoreiz bija iecere ievadīt kārtējo “Actu” ar sarunu starp muzeja direktoru docentu Kārli Ēriku Aronu, muzeja patronu, LZA Senāta priekšsēdētāju akadēmiķi Jāni Stradiņu un mani – muzeja konsultatīvas padomes locekli Juri Salaku par Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja starptautiskajiem sakariem. Bet nežēlīgā ziņa par muzeja direktora Kārļa Ērika Arona pēkšņo nāvi 2005. gada 1. jūnija rītā izmainīja ļoti daudz, arī šīs sarunas tematiku, un koriģēja sarunas dalībnieku loku. Šodien, 2005. gada 30. jūnijā, muzeja Kamīnzālē, tūlīt pēc konsultatīvas padomes sēdes, aizkavējas Jānis Stradiņš (S.), Juris Salaks (Sa.) un Rīgas Stradiņa universitātes rektors profesors Jānis Vētra (V.), lai atcerētos docentu KĀRLI ĒRIKU ARONU.

¹ J. Stradiņš, K. Ē. Arons. Such was our Time// *Acta Medico-Historica Rigensia*. – Rīga, 1994. – Vol. 2(21). – P. 325–344. J. Stradiņš, K. Ē. Arons, J. Salaks. Māksla, medicīna, muzejs// *Acta Medico-Historica Rigensia*. – Rīga, 1997. – Vol. 3(22). – P. 299–327. J. Stradiņš, K. Ē. Arons, J. Salaks. Muzejs, tā pagātne un nākotne// *Acta Medico-Historica Rigensia*. – Rīga, 2002. – Vol. 6(25). – P. 317–328.

S. Pirms sākam kopā analizēt Kārļa Ērika Arona mūža vadlīnijas un darbības detaļas, gribētu satvert vienkopus pašu būtiskāko par aizgājēju, kā mēģināju to darīt savā atvadu runā Rīgas Sēru namā šī gada 3. jūnija saulainā dienā. Nebūs pārspīlējums un retorika, ja sacīsim, ka Latvijas medicīnas vēsture cietusi neatgriezenisku, ārkārtas zaudējumu, un daudzas lietas bez *Dr. Arona* turpmāk ritēs citādā gaitā un ritmā. Darbodamies Medicīnas vēstures muzejā 45 gadus, Kārlis Arons uzcēlis sev pieminekli. Līdzās Paulam Stradiņam viņš paliks kā šī muzeja izveidotājs, administrators, nosargātājs grūtajos pārejas gados. Paliks viņa zinātniskie raksti, grāmatas par medicīnu antīkajā pasaulē, par tautas dziedniecību, *Compendium historiae medicinae*, arī nenobeigtais manuskripts par augstāko medicīnas izglītību Latvijā “No universitātes līdz universitātei”, arī starptautiskie krājumi “*Acta Medico – Historica Rigensia*” klasiski melnā ietērpā. Viņš bija jauno medicīnu audzinātājs ne tikai medicīnas vēsturē vien, bet ierosmju devējs ar spožām runām, tiešu atdevīgu līdzdalību topošo ārstu likteņos. *Creator, administrator, auctor, editor, professor, educator* – tā latīniski varētu definēt aizgājēja daudzveidības sfēras.

Saskarē ar Kārli Aronu problēmas likās cerīgākas, optimistiskākas, pretrunas šķita atrisināmas. Iekšēji pats viņš bija pretrunu, varbūt neredzamas drāmas uzjundīts cilvēks, tomēr vairāk dzīvoja citiem, ne sev. Pat novecojot viņš palika jauns, mīlēja ceļojumus, mūziku, draugus. Līdz pēdējam brīdim vēlējās palikt sengrieķu izpratnē efēbs (gr. *ephēbos* jauneklis) – brīvdomīgs jauneklis ar zināmu maksimālismu. Viņš bija intelektuālis, taču ne postmodernā izpratnē, bet drīzāk kā antīkās pasaules, seno grieķu, helēnisma tradīciju nesējs Latvijā, Platona un Hipokrata sekotājs. Ne tikai erudīts, bet patiesi gudrs cilvēks, starptautiski atzīts, pasaules cilvēks, viņš bija redzējis pasauli un rādījis pasaulei Latviju. Docenta Arona ļoti pietrūks muzejam, draugiem, kolēģiem, visai Latvijas medicīnai.

Kārlis Ēriks Arons ir darbojies Latvijas medicīnas dzīvē ilgus, ilgus gadus – kopš 1957. gada, kad beidza augstskolu. Viņa devums Latvijas medicīnai bija, pirmām kārtām, Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja izveidošana un noturēšana. Otrkārt, tāds itin kā nemanāms darbs Veselības aizsardzības ministrijā. Jo patiesībā viņš jau bija *pelēkais kardināls* visdažādāko medicīnas pasākumu organizēšanā un enciklopēdiju veidošanā. Trešais veikums – Rīgas Medicīnas institūtā, Latvijas Medicīnas akadēmijā, Rīgas Stradiņa universitātē. Turklāt ne tikai docētāja darbs – viņš bija ļoti daudzu pasākumu rīkotājs, biežs uzrunu teicējs. Visos laikos viņa organizatoriskais darbs, erudīcija un plašais skats ir nodrošinājis komplicētu problēmu risinājumu vairāk vai mazāk pareizā veidā. Droši vien tā iznāk, ka no šīs sarunas dalībniekiem visilgāk viņu pazinis esmu es – kopš 1960. gada.

Sa. Tiesa. Direktors bieži akcentēja, ka starp Jums ir 3 mēnešu starpība, ar to grībēdams pateikt, ka Jūs esat vienas paaudzes raudze.

S. Tā ir. Kārlis ir maķenīt vecāks par mani, dzimis 1933. gada augustā. Viņš ir dzimis Rīgā, bet, taisnību sakot, nāk no Vidzemes, Ērgļu apvidus. Tad Koknesē, Lielvārdē, – kur beidza vidusskolu ar sudraba medaļu. Tur arī strādāja viņa mātesmāsa

skolotāja Ābolkalne, kurai bija liela loma viņa mūžā. Pēc tam Kārlis studēja Rīgas Medicīnas institūtā. Tad norīkojums uz Kūkām, tad – uz Ventspili par māsu skolas direktoru, kur spilgti izpaudās viņa organizatora dotības. Kas ir raksturīgi, ko nevar izsvītrot no biogrāfijas, viņš ilgi svārstījās, vai kļūt par teātra darbinieku vai mediķi. Kārlis bija ļoti aktīvs pašdarbnieks. Šīs aktierdotības nepalika bez nozīmes ne viņa lektora darbā, nedz arī veidojot medicīnas vēstures muzeju.

Sa. Atceros Direktora paškritisko stāstījumu par to, ka viņam nebija laika studēt Rīgas Medicīnas institūtā. Režija kolhoza “Lāčplēsis” pašdarbības teātrī, kur aktiere bija viņa tante Marija Ābolkalne, bet māte – Marta Arone – bija sufliere. Pats zinu, ko nozīmē pirmo divu gadu studijas medicīnā – anatomija, histoloģija un piecas ķīmijas! Kārli ļoti kritiski novērtēja docents Gaitis Brežinskis, viņa studiju biedrs, kas pirmos divus studiju gadus viņu “izvilka” kā pacietīgs un uzstājīgs repetitors.

V. Turpinot sarunu, zaudējumu loku varētu paplašināt uz mediķu saimi kopumā. Profesors Pauls Stradiņš nereti lietojis tradicionālo “definīciju”, kas medicīnu skaidro kā amata, zinātnes un mākslas sintēzi. Ikdienas darbā mediķi, iedzīvinot pierādījumus balstītās medicīnas doktrīnu, funkcionē kā labi amatnieki, mazāk kā pētnieki un pavisam reti viņiem izdodas sevi uztvert kā māksliniekus. Apziņā pastāv disproporcija starp ārstu kā amatnieku, zinātnieku un mākslinieku. Docenta Kārļa Ērika Arona popularitātes fenomens, manuprāt, pastāvēja viņa spējā reālā dzīvē nodemonstrēt, izdzīvojot ārstu kā intelektuāli spēcīgu mākslinieku, bet pārējiem mediķiem ļaut katram pašam kā spoguļī saprast šo māksliniecisko dzirksti sevī, savā darbā, sajūst piederību medicīnai izredzēto saimei. Nevaru iedomāties, kādu citu ārstu Latvijā, kas šobrīd varētu personificēt medicīnu kā mākslu.

S. Varbūt vēl varētu atcerēties Miervaldi Birzi. Šeit ir viens paradokss. Būtībā Kārlis nekad kā praktizējošs ārsts nav darbojies. Vai tas viņā izraisīja zināmu pārrākumu vai mazvērtības kompleksu, tas arī ir jautājums. Šajā lokā var iekļaut Miervaldi Birzi, galu galā arī Akselu Munti, Āriju Elksni.

Sa. Mēs pieskaramies tādai tēmai, kurā es jūtos kā eksperts. Tagad apzinos, ka Kārlis mani veidoja un lipināja pēc sava modeļa un parauga (t.i., veidoja pēc savas dzīves pieredzes).

Ārsta diploms uzliek daudz pienākumu. Vienlaikus tas ir apliecinājums, ka tu vienmēr būsi saistīts ar medicīnu. Kā tu paskaidrosi radiem, draugiem un paziņām, ka esi ārsts, bet nepraktizē. Nevieni pat nevēlās dzirdēt tādu nesaprotamu paskaidrojumu. Un tieši tā tas bija arī ar Kārli. Viņam zvanīja, viņu uzmeklēja lauku ļaudis. Nebija tādas dienas, lai kāds viņam nelūgtu padomu par slimībām, medikamentiem, ārstiem, taksēm, slimnīcām utt. Kārlis to pats sauca par “dispečerdienestu”. Es domāju, ka tā vairāk bija laba vārda, mierinājuma un cerību terapija.

V. un S. Kārlis būtībā bija ģimenes ārsts. [smejas]

Sa. Tieši tā! Sevišķi šajā ziņā viņu bija iecienījuši laucinieki. Un paskaidrojumi, ka Tu neesi praktizējošs ārsts vienkārši netika saklausīti un bija jāsniedz reāla medicīniskā palīdzība – vai tie būtu ribu lūzumi, vai kāds bērns sev uzgāzis lielu katlu ar verdošu putru. Ar smaidu un vienlaikus arī ar lepnumu viņš atcerējās divus iecirkņa pediatru un vēlāk slimnīcas internista gadus Ventspilī. Kāpēc viņa karjera neveidojas kā praktizējošam ārstam? Viņš nebija izņēmums, un kā katrs, kurš uzsāk studēt medicīnu, vēlējās kļūt par ķirurgu. Būdams students, voluntēja pie profesora Jāņa Slaidiņa. Bet virsroku ņēma internā medicīna ar profesora Rudzīša neordināro klīnisko domāšanu. Kārlis gribēja iestāties aspirantūrā profesora Kristapa Rudzīša katedrā. Ja pareizi biju sapratis, arī Ilmārs Lazovskis tieši togad pretendēja uz šo vietu.

V. Tas, ka viņš nebija praktizējošais ārsts, neradīja distanci ar praktizējošiem ārstiem.

S. Kā Kārlis nokļuva Medicīnas muzejā, to es atceros tīri labi. Te jau runāts, ka viņš nāca no provinces pie profesora Rudzīša pieteikties par aspirantu terapijā. Viņu nepaņēma. Profesors Rudzītis teica, lai nāk pēc gada, taču Kārlis nejausi satika uz ielas docentu Fjodoru Grigorašu, kas vadīja Veselības aizsardzības organizācijas un medicīnas vēstures katedru. Tas saka, ka viņam iet projām līdzstrādniece – *“vai jūs nenāktu pie manis šajā vietā?”* 1959. gada beigās Kārlis vispirms aizgāja uz Rīgas Medicīnas institūtu un sāka strādāt par asistentu.

1960. gads bija kritisks un izšķirīgs brīdis Medicīnas vēstures muzeja tapšanā, lai gan muzejs skaitījās oficiāli nodibināts 1957. gadā. Pirmais direktors bija Lielā tēvijas kara dalībnieks un vecs butaforiju veidotājs Oļģerts Krūmiņš. Pirmos gados notika cīņa par telpām Leona Paegles ielā 1. Telpas bija oficiāli nodotas, taču nevarēja dabūt laukā tur iemītināto konstruktoru biroju. No ministrijas puses te bija nenoteiktība. Bija paraiba darbinieku saime, jaunas vēsturnieces (Dirbe u. tml.), bija jāveic zināma revīzija. Un Veselības aizsardzības ministrija nosūtīja Kārli Aronu sakārtot ekspozīcijas. Ministrija būtībā nespēja atrast muzejam direktoru. Kaņeps ielika savu draugu Šmitu no Ātrās palīdzības, bet uz īsu laiku. Ļoti piemērots cilvēks būtu doktors Vitāls Oga, bet viņam atkal tā politiskā biogrāfija nebija laba. Kārlis ienāca ar savu enerģiju, ar savām zināšanām un viena gada laikā organizēja pirmās ekspozīcijas, lai oficiāli varētu atklāt Medicīnas vēstures muzeju. To atklāja toreizējais Ministru padomes priekšsēdētājs Vitālijs Rubenis. Kārlis kļuva par direktora vietnieku, taču par direktori norīkoja vecu kompartijas funkcionāri Hertu Hanzenu, ar kuru Aronam neveidojās labas attiecības. Viņa bija ļoti dogmatiska, staļiniska tipa dāma, bet viņš bija tāds liberāls. Tolaik arī Muzejam uzcēla to nelaimīgo piebūvi un pārveda turp Veselības aizsardzības katedru. Grigorašu atcēla no katedras vadības, par vadītāju nāca pats ministrs Vilhelms Kaņeps, visvarenā Arvīda Pelšes znots. Domāju, Kārlim Aronam bija liela ietekme gan uz ministru, gan uz muzeja attīstību. Vilhelma Kaņepa labvēlība muzeja veidošanā ir liels Kārļa Arona nopelns, to veicināja viņa simbioze katedrā un muzejā. Ar Hanzenu gan viņi nesastrādājās, un viņa lika Kārlim izšķirties. Viņš palika muzejā tikai par līdzstrādnieku, gan saglabājot savu kabinetu arī muzejā.

Kādā atpūtas braucienā kopā ar māti Martu Aroni (20. gs. 70. gadi)

Savās lauku mājās Cēsu rajona Amatas pagasta Jaunzāģeros
ar suni Roko III

K.Ē. Arons Slovēnijā (2003)

Apspriežot J. Salaka doktora disertāciju (1991)

Muzeja directors K.Ē. Arons ar savu vietnieci
ekspozīciju darbā Edīti Bērziņu (2004)

Pasniedzot Paula Stradiņa balvu Berlīnes Brīvās universitātes
profesoram Heincam E. Milleram-Dīcam (1994)

K.Ē. Arons – medicīnas
students – pie RMI
Otorinolaringoloģijas
katedras (20. gs. 50. gadi)

K.Ē. Arons tēlo kādā lugā,
darbojoties pašdarbībā
(20. gs. 50. gadi)

Apceļojot Latviju (20. gs. 50. gadi)

Pie Kokneses pilsdrupām
(20. gs. 50. gadi)

Svētku gājienā Latvijas Dziesmu svētkos
1955. gadā (K.Ē. Arons 2. rindā vidū)

K.Ē. Arons – administrators
(20. gs. 50. gadu b.)

K.Ē. Arons izmeklē pacienti
(20. gs. 50. gadu b.)

K.Ē. Arons – pedagogs Ventspils
māsu skolā (20. gs. 50. gadu b.)

K.Ē. Arons (1. no kreisās) kopā ar docentu Valdi Rožkalnu pieņem
valsts eksāmenu Rīgas Medicīnas institūtā (20. gs. 60. gadi)

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja delegācija Eiropas
Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijas kongresā
Parīzē 2002. gadā (K.Ē. Arons 1. rindā vidū)

Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeja asociācijas kongresā
Vīnē 2004. gadā. No kreisās: K.Ē. Arons, K. Hābriha, J. Salaks

Parakstot sadarbības līgumu ar Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidentu
Jāni Stradiņu (2002. g. 10. maijs)

Parakstot sadarbības līgumu ar AS *Grindex* valdes priekšsēdētāju
Valdi Jākobsonu (2005. g. maijs)

K.Ē. Arons atklāj kādu muzeja izstādi (2003)

Savā darba kabinetā ar dzimšanas dienā dāvinātu kaķi Dēziju (2003)

K.Ē. Arons savas grāmatas "*Compendium historiae medicinae*"
atvēršanas svētkos (1997)

Korporācijas *Fraternalitas Metropolitana* kopuzņēmumā
1990. gadā (K.Ē. Arons 3. rindā 4. no labās)

Es gribēju piebilst vēl, ka muzeja darbinieks Paula Stradiņa aicinātais arheologs Ādolfs Karnups ievadīja Kārli latviešu tautas medicīnas studijās. Tapa Kārļa Arona medicīnas kandidāta (doktora) disertācija 1966. gadā. Tā bija ļoti laba sadarbība ar vienu no izcilākajiem, bet režīma nežēlastībā kritušo latviešu arheologu. Kārlis Arons darbā par tautas medicīnu būtībā izvirzīja problēmas par pūšlotājiem un pseidomedicīnu kopumā. Atceros, mēs braucām pie Ķeipenes Marijas. Tas bija laiks, kad Kārlis Arons sāk aktīvi nodarboties ar antirelīgisko propagandu, kļūst par populāru lektoru.

Sa. Tas tā skaļi skan – antirelīgiskā propaganda. Viņš nenoliedza netradicionālo medicīnu – vienmēr centās iedziļināties tajā, izprast, izziņāt. Ar tā saucamo antirelīgisko propagandu viņš vērsās pret iracionālo medicīnā, turklāt iespēju robežās pat popularizēja racionālo tautas medicīnu un ar viņa runas dotībām un zināšanām tas viņam vienmēr ļabi izdevās gan topošu ārstu auditorijā, gan lauku klubos Zinību biedrības uzspiesto lekciju laikā.

S. Tā tas bija. Laika ziņā tas sakrita ar gadiem, kad Hruščovs īpaši vērsās pret reliģiju. Jāsaka, ka šajā jomā pat Staļins bija bijis iecietīgāks. Tas sakrita ar to laiku, kad Rīgā veidoja planetāriju, slēdza Doma baznīcu. Pat Vizma Belševica tolaik rakstīja kinoscenāriju filmai “Pieviltie”. Par laimi oficiālā pretrelīģijas kampaņa drīz beidzās, un Kārlis Arons tajā neiesaistījās pārāk dziļi.

V. Atceroties viņa stāstījumus par paša izvēlētajām un uz savas “ādas” pārbaudītajām ārstniecības metodēm 20. gs. deviņdesmitajos gados, šķiet, viņš bija diezgan liels netradicionālo ārstniecības metožu piekritējs. Arī laikmets ietekmē to, kādas metodes ir vai nav akceptējamas. Latvijai bija izdevīgs stāvoklis – varējām noturēties uz robežas starp austrumu un rietumu medicīnu. Profesionāla pieeja netradicionālai medicīnai – to var atzīmēt kā docenta Arona ieguldījumu. Ir starpība starp pūšlotāju, kas ir pestelotājs, un tiem, kas dziļi studē un praktizē citus medicīnas novirzienus.

S. Kārlis vēlējās iedziļināties, izziņāt vai tautas dziedniecībā ir kaut kas racionāls, pat neraugoties uz tālaika oficiālajām nostādnēm. Muzejā tika vākti dažādi šamaņu atribūti, Tālo ziemeļu tautu medicīna. Akcentēja šamanisma momentus, japāņu inro. Kārlim bija šāda interese, bet arī kritisks prāts un spēja neieslīgt dogmatiskā domāšanā. Tā ir viena no viņa rakstura iezīmēm.

Sa. Jā, viņš vienmēr palika gana kritisks. Kas viņu vilināja mistikā, netradicionālajā medicīnā? Noteikti – izziņāšanas un izprašanas moments. Bet otrs, daudz piezemētākais faktors, bija viņa nemāka atteikt ar trakulīgam idejām “apsēstiem” cilvēkiem. Padomju laikā aizrauties ar idejām, ko neatbalstīja partija, bija pašnāvnieciski. Bet viņam vienmēr varēja būt arguments “...*man tas jāizzina, lai sekmīgi nodarbotos ar antirelīgisko propagandu*”. Arī pats muzejs 80. gadu sākumā kļuva par medicīnas netradicionālo teoriju un ideju centru Latvijā. Tie, kas šīs idejas ar Kārļa atbalstu kultivēja Latvijā, bija intelektuāļi. Pāris gadu muzejā darbojās *Hatha*

joga klubs, kurš pulcēja arī ārstus un studentus. Nodarbības bija ne tikai teorētiskas, bet tajās notika arī praktiski *kundalini* celšanas vingrinājumi.

Docentam ir nopietns raksts vienā no 80. gadu "Iz istorii medicini" par ajurvēdisko medicīnu. Līdzautors bija toreiz jauns RMI students, bet pašreiz Vatikānā labi pazīstamais Jānis Priede. Muzejam ir dokumentāla filma par Sibīrijas šamaņiem, jo tieši Kārlis to iedrošinājās pasūtīt un pārliecināja toreiz jauno dokumentālistu Andri Slapiņu. Kārlis iedziļinājās arī filipīniešu ārstētāju metodēs pēc tam, kad tās piefilmeja kora *Ave Sol* viesturnejas laikā Filipīnās un Imants Ziedonis pabija pacienta lomā. Tās gan viņš noliedza, balstoties uz literatūru, ko viņam sūtīja draugi no VFR. Bet bija arī nepatīkšanas. Par kādu Maskavas brīvdomātāja lekciju pārpildītā auditorijā Bērnu klīniskajā slimnīcā vēl tajā pašā naktī atskanēja neapmierinātā Kaņepa zvans: "Ti čto tam vitvorjaeš!?" Tanī pat laikā, ja vien viņš vēlētos, viņš varēja izveidot tiem laikiem spožu karjeru LKP Centrālajā Komitejā, pieņemot viņam piedāvāto propagandas sekretāra vietu.

S. Tas jau bija tas intriģējošākais. Man liekas, to īsti racionāli nevar saprast.

Sa. Bet varbūt tā bija viņa iekšējā, labi paslēptā reliģiozitāte? Viņa zināšanas par visam konfesijām bija apbrīnojamas. Tas pats par reliģioziem rituāliem un svētkiem, kurus viņš cienīja un svinēja visos laikos.

V. Es tur īstu pretrunu ar antireliģisko propagandu neredzu. Reliģija ir mēģinājusi kaut ko darīt medicīnā, bet tur jau nekas īpaši labs nav bijis. Tomēr daudzos baznīcas vēstures etapos tam ir bijusi negatīva ietekme. Neko īsti labu no racionālā tur pateikt nevar. Tur tāda pretruna īsti nesanāk. Ja tur meklē būtisko, tad tas jau nav pretrunā ar rituāla kritiku, kas sociālā vidē varēja nodarīt daudz posta.

S. Laikam šajā brīdī varam konstatēt, ka Kārlis bija sava laika bērns, kas tomēr prata pacelties pāri savam laikam.

V. Viņam baznīcu nevajadzēja, varbūt, viņš ar Dievu pa taisno kontaktēja, viņam nevajadzēja starpniekus...

S. Domāju, ka visām šīm lietām bija ļoti liela loma, veidojot Medicīnas vēstures muzeju un vadot sarežģīto kolektīvu. No vienas puses, te bija daudz nacionāli noskaņotu cilvēku. Bet muzejs bija arī, varētu teikt, tāds atvaļināto medicīnas pulkvežu "otstoiņiks". Kādi tikai te pulkveži nav bijuši, vai puse Baltijas kara apgabala. Tostarp arī solīdi cilvēki. Kārlim Aronam šis ļoti raibais kolektīvs būtībā bija jāsaliedē, jāvada kā direktora vietniekam. 1975. gadā viņš atgriezās pamatdarbā muzejā un kļuva tā faktiskais vadītājs. Viņš izveda Medicīnas muzeju pasaulē. Jau Pauls Stradiņš bija daudzus māksliniekus piesaistījis, bet nu nāca virkne mākslinieku, kurus piesaistīja Arons. Piemēram, Anatomikuma freska bija viņa ideja, un tās dibenplānā viņš pat ir iegleznots kopā ar savu lielo suni.

Sa. Tas bija ļoti ambiciozs projekts, jo līdz pat šim laikam tā ir lielākā freska Latvijā!

S. Mazliet vēlāk nāca lielā freska muzeja zālē. Tiesa, saturiski iespaidīgāka bija Paula Stradiņa laikā gleznotā milzīgā Leo Kokles freska, taču tā jaunajās muzeja telpās nekur neiegāja iekšā. Tas bija brīnišķīgs darbs! Jaunā freska bija pielāgota tālaika ideoloģijai. Pēc Arona idejas veidota arī profesora Alberta Terpilovska skulptūru trijotne tagadējās Rīgas Stradiņa universitātes vestibīlā. Tas bija Arona izdomāts – Burtnieks, Stradiņš, tikai Aleksandra Šmita vietā rosinājām ielikt slaveno bioloģiķi Robertu Krimbergu, karnitīna atklājēju.

V. Manuprāt, šie trīs skulpturālie tēli ir ļoti grezni un saturiski ļoti ietilpīgi. Pie tiem var vienkārši izklāstīt augstākās medicīniskās izglītības vēsturi Latvijā, jo katrs cilvēks personificē veselu laikmetu. Roberts Krimbergs bija pirmais vēlētais Medicīnas fakultātes dekāns Latvijas Universitātē. Profesors Pauls Stradiņš bija dekāns, bet galvenais – cilvēks, kas nodrošināja pēckara un pirmskara augstākās medicīniskās izglītības pārmantojamību, pamatprincipus un augstos kvalitātes standartus. Profesors Ernests Burtnieks bija pirmais neatkarīgas medicīnas augstskolas – Rīgas Medicīnas institūta – direktors un nodrošināja medicīniskās izglītības un zinātnes nepastarpinātu iesaisti Latvijas veselības aprūpes sistēmā. Tie arī ir trīs būtiskākie periodi 20. gadsimta Latvijas medicīniskajā izglītībā.

Sa. Sadarbību ar Latvijas māksliniekiem uzsāka profesors Pauls Stradiņš. Kārlis to novērtēja, pats bija tanī iekšā un, galvenais, šo virzienu veiksmīgi turpināja un attīstīja. Ja mēs pieminam Kurtu Fridrihsonu, tad jāpiemin arī Aleksandrs Stankevičs – vairāku jaunu muzeja ekspozīciju veidotājs. Sevišķi draudzīgs muzejam ir Miervaldis Polis, arī Gunārs Cilītis. Bet tieši pēdējos 10–15 gados īpaši veiksmīga sadarbība viņam bija ar Jāni Strupuli. Viņš bija un, es ceru, arī paliks tikpat liels medicīnas vēstures atspoguļotājs medaļu mākslā. Profesora Paula Stradiņa balva un vairākas citas medaļas bija abu kopdarbs.

80. gadu vidū muzeju aizpildīja jaunie mākslinieki. Tā bija vienkārša atziņa – kāpēc nevarētu sadarboties ar Mākslas akadēmijas studentiem? Un atradās ļoti atsaucīgi studenti. Tie bija Kaspara un Kristapa Zariņu kursa biedri. Freska Anatomikumā un gleznojums muzeja konferenču zālē nav tapuši vienā dienā. Pirms šie ambiciozie projekti realizējās bija daudzu vakaru sarunas ar topošiem māksliniekiem. Tie bija nedaudz bohēmiski dialogi par visu laiku un daudzu zemju izcilajiem ārstiem. Par katru ārstu runāja dienām. Nebūdami mediķi, studenti bieži pat šokēja Kārli ar it kā ļoti vienkāršiem “kāpēc?” un netradicionālu skatījumu uz šiem dižajiem un viņu sasniegumiem. Arī es piedalījos gan sarunās, gan skiču vērtējumā. Tad arī sapratu, cik tuva un radnieciska ir mākslinieka un ārsta māksla. Šo atziņu stiprināja ārsta Gaita Brežinska sevišķā mākslas un mākslinieku izpratnē.

S. Noteikti mināma Brežinska ietekme, kurš bija viens no labākajiem Kārļa Arona draugiem. Viņš bija Pasākumu kursu vadītājs Ernestīnes ielā, kur māsas audzināja,

feldserus audzināja, būtībā tas 70.–80. gados bija labākais vidējā medicīnas personāla kvalifikācijas celšanas klubs jeb štābs. Tur neformālā gaisotnē sanāca kopā mākslinieki, rakstnieki. Brežinskis bija mecenāts. Viņš sniedza ārsta palīdzību un sveda cilvēkus kopā. Šie vakari bija neaizmirstami. Žēl, ka Gaitis aizgāja tik agri mūžībā. Atceros mūsu kopējos gājienus pa izcirsto Daugavas senleju pirms 1965. gada appludināšanas no Kokneses līdz Pļaviņām. Tas bija ļoti emocionāli. Tajās sanāksmēs mēs runājām par riskantām lietām, jo padomju laikā, piemēram, nebija ļauts diskutēt par Zentu Mauriņu. Tiesa, par to nemēdza vairs izsūtīt, kā “franču grupu”. Bija liela pacilātība un domāju taisni tas bija tāds iedvesmu avots. Izstādes šeit bija ne tikai medicīnvēsturiskas, bet arī pašu mākslinieku izstādes, kuras netika oficiālās galerijās, tika rīkotas šeit ar Kārļa Arona gādību.

Ja mēs runājam par Strupuli un Paula Stradiņa balvas iedibināšanu, tas arī bija interesanti, ka tur ir Hipokrats, un te jau izpaužas arī Kārļa interese par klasisko medicīnu. Atkārtoju, viņš bija tāds helēniska tipa cilvēks. Tolaik jau arī Hipokrats nebija tik vienprātīgi akceptējama lieta. To balvu faktiski iedibināja 1982. gadā, jo pēc Brežņeva nāves pie varas nāca Andropovs, kas bija skops uz dažādu pagodinājumu dalīšanu, bet Kaņepam nāca 60. gadu jubileja. Domāja, ko varētu dot, un savā ziņā tas bija iegansts, lai taptu šī skaistā statuete bez naudas balvas. Kārlis iedomājās, ka Kaņepam vajadzētu to piešķirt, pieklājības pēc otru piešķir arī man tajā pašā reizē [smejas visi]. Samērā drīz tā kļuva par vienu no prestižākajām medicīnas vēstures balvām Padomju Savienībā. Ļoti daudzi ievērojami medicīnas vēsturnieki no visas pasaules to ir saņēmuši. 1991. gadā to pārveidoja kā kopēju balvu ar Latvijas Zinātņu akadēmiju: vienu gadu Paula Stradiņa balvu LZA piešķir par sasniegumiem medicīnas zinātnē, bet otru gadu to dod par sasniegumiem medicīnas vēsturē. Par šo tradīciju jāpateicas Kārlim Aronam, tā bija viņa ierosme. To pašu var sacīt arī par Medicīnas vēstures muzeja filiāļu dibināšanu. Kopš 1989. gada Kārlis Arons oficiāli vadīja muzeju, pirms tam viņš to darīja neformāli, jo tikai atmodas laikā viņu oficiāli apstiprināja par muzeja direktoru.

V. Kā bija, kad viņš piedalījās saietos Ernestīnes ielā? Vai bija tā, ka mākslinieki no viņa gribēja kaut ko uzzināt vai viņš bija tikai pateicīgs klausītājs, kura klātbūtnē mākslinieki varēja atklāties? Kas viņš vairāk bija – klausītājs vai stāstītājs?

Sa. Viņš bija fenomenāli zinošs, mācēja uzturēt dialogu un bija arī ļoti pacietīgs klausītājs. Sarunu pamatā tomēr bija jautājumi. Ļoti neparasti, bet jautājumi.

S. Daudzos gadījumos tie bija pasūtījuma darbi. Tematisks pasūtījuma darbs medicīnas muzejam, un es domāju, ka Kārlis Ēriks Arons izskaidroja būtību, ko viņš vēlas mākslas darbā redzēt.

Sa. Jā. Un tā tapa unikāli darbi! Muzejs nevar iegūt Hipokrata antīko bisti no Grieķijas, bet Hipokrats mākslinieka Igora Vasiljeva kokgriezumā ir unikāls, un otra tāda nav. Tādu viņu iedomājās Vasiljevs pēc sarunas ar Docentu. Un vēl par

Gaiti Brežinski. Jūs jau uzsvērāt, ka viņam patika māksla. Domāju, ka māksla bija viņu ļoti draudzīgo attiecību pamatā. Kārlis dienā studēja medicīnu, bet vakaros steigās uz Lielvārdi dirigēt kori vai iestudēt lugu. Viņš gulēja vilcienā. Vēlāk Kārlis īsu brīdi strādāja t.s. Kursu bāzē par direktoru. Un viņš bija tas, kas ieteica Gaiti par savu aizvietotāju. Kārļa māte – Marta Arone daudzus gadus bija Gaita sekretāre.

S. Kārlis bija daltoniķis. Taču ar visu redzes defektu mākslu viņš neredzēja pelēku, viņš redzēja to krāsās, tīri labi saprata, kas ir un kā.

Un nu par to filiāļu dibināšanu. Par Anatomikumu tā viena lieta, Aleksandra Bieziņa muzejs arī. Ļoti liels Arona nopelns ir tas, ka Rīgā tika nodibināts Farmācijas muzejs. Pirmais, kas izcīnīja līdzekļus Vecrīgas namu rekonstrukcijai un piesaistīja tai poļu restauratorus 1982. gadā, bija Rīgas Izpildkomitejas priekšsēdētājs Mečislavs Dubra. Bet ko likt restaurētajos namos iekšā? Un mums ar Kārli tajā brīdī radās doma, ka varētu restaurēt Grindeļa aptiekas māju Jaunielā, taču to muzejam nedeva. Bet tad kompensācijai iedeva dažas senatnīgas mājas tagadējā Riharda Vāgnera ielā. Pateicoties Kārļa Arona pūlēm, no tām izveidoja ļoti skaistas ēkas, kur izvietot senās aptieku kolekcijas. Veco Rīgas aptieku rekonstruēšana ir viņa neapšaubāms nopelns, tāpat kā jau pieminētā Paula Stradiņa balvas nodibināšana. Arī Paula Stradiņa memoriālmuzejs Viesītē.

Vai atkal Kārļa Arona nopelni metropolitāņu lietā. Vēsturiskā studentu korporācija *Fraternitas Metropolitana* ir tā pati 1896. gadā dibinātā latviešu studentu mediķu un inženieru korporācija, kura darbojās vispirms Pēterburgā, pēc tam pastāvēja Rīgā. Daudzi slaveni latviešu mediķi bija metropolitāņi, mediķu pasaulē tā bija otra lielākā korporācija pēc *Lettonia*. Atmodas laikā, 1989. gadā, Rīgā palikušie vecie metropolitāņi nāca ar ierosmi atjaunot korporāciju. Toreizējā Rīgas Medicīnas institūta vadība nebija korporāciju atjaunošanai labvēlīga, varbūt tādēļ, ka institūts atradās tolaik "interfrontiskajā" Ļeņingradas rajonā. Korporāciju atjaunoja Rīgas Tehniskajā universitātē, taču tai nebija mītnes. Tad *dr.* Staņislavs Lubāns un *dr.* Aleksandrs Marovskis atnāca un vaicāja, ko darīt. Mēs kopā devāmies pie Arona, un *Fraternitas Metropolitana* guva iespēju darboties Medicīnas muzejā. 7 gadus (no 1990. līdz 1997. gadam) te notika konventi un komerši. Kārlis arī pats korporācijā iestājās, viņš kļuva filistrs un aktīvi darbojās ar jaunajiem kolēģiem. Kādu laiku skaitījās korporācijas arhivārs. Tādēļ arī Kārļa Arona izvadībās pie šķirsta visu laiku stāvēja impozanta metropolitāņu godasardze.

Sa. Tas viss notika it kā pats par sevi saprotami. Nebija pat šaubu, ka muzejs nevarētu kļūt par metropolitāņu jauno mājokli, jo arī profesors Pauls Stradiņš bija šīs korporācijas filistrs. Un šis arguments šķita neapstrīdams.

S. Ne tikai Pauls Stradiņš vien, – no metropolitāņiem nāca arī Jēkabs Prīmanis, Kristaps Rudzītis, Jānis Lībietis, Miķelis Veidemanis, bet īpaši legendāra figūra bija vecais profesors Pēteris Sņikers. Viņa vārdā iedibināja medaļu. Tā bija Kārļa Arona iniciatīva, un viņš arī viens no pirmajiem saņēma šo medaļu. Jēkabs

Prīmanis, slavenais anatoms, bija tas, kas 1924. g. ierosināja pārdēvēt *Fraternitas Petropolitana* par *Fraternitas Metropolitana*, toreiz, kad tā atsāka darbību Rīgā, Latvijas galvaspilsētā, nevis vecajā impērijas metropolē.

V. Daži vārdi par Medicīnas institūta laiku. Atceroties savas studijas septiņdesmitajos gados, esmu pārliecināts, ka visi studenti uzskatīja docentu Aronu par Medicīnas vēstures muzeja direktoru, galveno personu. Muzejs personificējās ar viņu. Otrkārt, ļoti svarīgi, ka docents Arons ministra Kaņepa katedru padarīja cilvēcisku, nesamocītu. Komunisma un attīstīta sociālisma rēgu katedrā nejuta. Līdz ar to arī daudziem kolēģiem pats Vilhelms Kaņeps nesaistījās ar monstra tēlu, kā nereti to mēģināja pasniegt vēlāk, deviņdesmitajos gados. Kārļa Arona humānā, draudzīgā, bieži humora pilnā attieksme pret kolēģiem veidoja katedras kopīgo tēlu. Tā nebija nekāda Semaško veselības aprūpes ideoloģijas reproducētāju komanda.

Vēl jāmin, ka docents bija provokatīvs un izaicinošs savās deontoloģijas lekcijās. Daži kursa biedri pat sākotnēji pukojās – nu ko tas Arons ar to latīņu valodu tik daudz ņemas, bet vēlāk nāca atskārsme, ka latīņu valoda arī reiz ir bijusi dzīva zinātnes, mākslas, dzejas valoda un ka tā ir liela bagātība un mūsu privilēģija, ka medicīnā tā vēl nav pilnībā zudusi. Docenta lekcijās dzirdētie nepārspējamie salīdzinājumi un teicieni kā folklorā pārceļoja studentu ikdienas leksikā.

Gan Medicīnas institūtā, gan akadēmijā, gan universitātē docents Arons bija neiztrūkstošs lielu, nozīmīgu pasākumu vadītājs. Nevienam neradās jautājumi, kāpēc tieši viņš? Tādu vienprātību tik raibā sabiedrībā kā mediķi var sasniegt tikai izcilas personības un ne jau vienā dienā, bet visa mūža garumā.

S. Profesors Kārlis Ēriks Arons bija tas, kas Latvijas ārstus un vairāku paaudžu medicīnas darbiniekus izglītoja, darīja inteligentus ne tikai profesionālajā, bet arī vispārējā nozīmē.

Sa. Viņš mācēja saistīt auditoriju. Stāstot par kādu faktu medicīnas vēsturē, viņš aicināja to aplūkot saistībā ar vispārējo vēsturisko situāciju tajā laikā. Piemēram, notika tas un tas, tad un tad, bet iedomājieties, ka tas bija Napoleona kara laiks ... Tas palīdzēja klausītājiem ieraudzīt un izprast medicīnas attīstību tēlaināk.

V. Jāatzīst, ka ne visi man zināmie studenti bija sajūsmā par docentu Aronu. Dažus kaitināja viņa plašie paramedicīniskie ekskursi, nevēlēšanās studiju vielu pasniegt sausas, iekalšanas matrices veidā. Dzirdēju sarunas, ka nekas no docenta stāstītā taču nebūs izmantojams tieši operējot slimnieku vai izklausot viņa sirdsdarbību. Šādu viedokļu pastāvēšana bija likumsakarīga, jo docents ikvienā tematā atstāja pietiekami plašu telpu brīvai domai, viņš virzīja studentus uz augstāku līmeni, prom no "feldšerisma" sliktākajiem paraugiem. Ceru tomēr, ka kaut kas no docenta Arona gara bagātības "nosēdās" ikviena viņa skolnieka apziņā un brīdī, kad tas būs bijis visvairāk nepieciešams, par savu esamību atgādinās.

Sa. Profesors Stradiņš saskatīja Kārlī daudz helēniska, un es tam piekritu. Viņa interese par Senās Grieķijas kultūru, vēsturi un, protams, par Grieķiju kā medicīnas šūpuli bija tikpat liela kā par Vāciju. Viņš lasīja un labi orientējās sengrieķu medicīnas terminoloģijā. Viņa vācu valodas zināšanas bija ļoti labas un viņš tās aktīvi izmantoja gan sadzīvē, gan medicīnas vēstures pētniecības darbā, kurā galu galā izkristalizējās pamattēma – vācu – krievu medicīniskie sakari.

S. Jā. Man liekas, ka te noteikti vajadzētu runāt par to, ka neviens no Latvijas medicīnas vēsturniekiem pēckara laikā nav darījis tik daudz, lai Baltijas medicīnas vēsturi ievestu pasaules medicīnas aprītē. Iesākās ar līdzdalību starptautiskās konferencēs, kurp brauca Kārlis Arons un reprezentēja Latviju ar referātiem. Žēl, ka viņš pats maz ir rakstījis. Viņš vairāk runāja... tas viss palika lekcijās. Ir dažas grāmatas, taču daudz kas palika gaisā.

Katrā ziņā vispirms jau Medicīnas vēstures muzejs kļuva par tādu PSRS pirmrindas skolu, bet, otrkārt, sāka veidot pirmos PSRS – Vācijas simpozijus par medicīnas vēsturi. Vispirms ar Leipcigas Sudhofa institūtu, un pēc tam it īpaši ar Berlīnes (Rietumberlīnes!) Brīvo universitāti. Te jau atkal bija drusku tāda sakritība – Rīgā kādreiz bija strādājis patoloģiskās anatomijas docents Maksis Brants, kurš Berlīnes Brīvās universitātes Austrumeiropas institūtā vadīja medicīnas daļu. Viņa līdzstrādnieks prof. H. Millers-Dīcs jau 70. gados sāka braukt uz Rīgu. Visādas čekas kontroles notika, tas bija ļoti samežģīts un komplicēts process. Katrā ziņā nebija nejausība, ka Kārlis Arons sadraudzējās ar Milleru-Dīcu, un tam vēlāk bija ārkārtīgi liela nozīme atjaunotajā Latvijā. Būtībā *ACTA* pirmais sējums lielā mērā sastāv no Rīgas – Rietumberlīnes simpozija referātiem labā līmenī, to izdeva 1992. gadā. Nozīmīgi bija arī tas, ka Juris Salaks ar Arona gādību tika nosūtīts uz Berlīnes Brīvo universitāti doktorantūrā un tur izstrādāja ļoti interesantu tēmu – par Justa Kristiāna Lodera lomu medicīnā. Šī tēma, ne nu tieši Loders, bet vispārīgākā veidā, krievu – vācu medicīnas sakari bija Aronam ļoti tuva. Baltijas kā mediators loma šajā sakaru veidošanā bija viens no viņa jājamzirdziņiem. Tieši sadarbība ar profesoru Milleru-Dīcu bija lokomotīve, kas ievirzīja Latvijas medicīnas vēstures zinātni Eiropas aprītē. Tieši tādēļ jau nākamgad mēs organizējam Eiropas medicīnas muzeju kongresu Rīgā. Domāju, Milleram-Dīcam jāpateicas par to, ka Arons saņēma Berlīnes Medicīnas vēsturnieku biedrības Jūlija Pāgela medaļu un atzinību, tas notika vēl padomju laikos, 1983. gadā!

Sa. Tā ir, bet viņa pirmais priekšlasījums Rietumberlīnes Brīvajā Universitātē 1983. gadā bija Jūsu abu pētījums par Parrotu. Tikšanās ar prof. Milleru-Dīcu bija liktenīga. Atmosfēra laikā, kad tikšanās kļuva biežākas – vairākas reizes gadā, viņi atcerējās un smējās par tiem laikiem, kad Millers-Dīcs bija Rīgā pirmo reizi. Pusstundu pirms viņa ierašanās bija zvans no VDK, ziņojot, ka uz muzeju nāk vācietis Millers-Dīcs. Kārlim šis uzvārds neko neizteica. Millers-Dīcs atnāca ar ieteikuma vēstuli no profesora M. Branta, kas Kārlim ieteica medicīnas vēsturnieku, t.i., kolēģi. Kopš tā laika viņi kļuva par ļoti labiem partneriem tieši medicīnas vēsturē ar

neskaitāmiem kopprojektiem, izdevumiem, konferencēm. 1989. gadā prof. Heinram Milleram-Dīcam tika piešķirta Paula Stradiņa balva. Kārļa pirmo līdzdalību starptautiskā medicīnas vēstures kongresā Pāvijā (Itālijā) finansēja Millers-Dīcs. Kārlim gan nebija lemts pirms tam, 70 gadu vidū, piedalīties Londonas kongresā, jo viņu burtiski "nocēla" no lidmašīnas Maskavā un lika saslimt! Par iemeslu tika minēta Millera-Dīca dalība kongresā. Vēlāk Kārlis stāstīja, ka "kompetentās iestādes" domāja, ka viņš bēgs no PSRS. Šādu piedāvājumu kādreiz arī bija izteicis prof. Millers-Dīcs, bet Kārlim tas laikam nešķita vilinošs.

Arī muzeja iestāšanās Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijā notika ar profesora Millera-Dīca gādību.

Nav brīnums, ka arī manā radošā biogrāfijā Milleram-Dīcam ir oficiālā *Doctor Vater* loma, kaut gan es par tādu uzskatu abus – gan Milleru-Dīcu, gan Kārli Aronu. Prof. Millers-Dīcs bija izpētījis praktiski visu Justa Kristiāna Lodera arhīvu Vācijā, bet viņam nekādi neizdevās saņemt atļauju iepazīties ar PSRS arhīviem. Viņš lūdza Kārlim tos papētīt, bet Kārlis to deleģēja man. Es nedēļām ilgi strādāju Maskavas un Ļeņingradas daudzajos arhīvos. Materiāla, kuru līdz šim tikai retais bija pārlapojis, bija simtiem lapaspušu! Millers-Dīcs neslēpa savu gandarījumu. Berlīnes Brīvās universitātes pirmās oficiālās vizītes laikā 1989. gadā viņš pierunāja šās universitātes Medicīnas institūta direktoru prof. Rolfu Vīnavu uzņemt mani par doktorantu viņa institūtā, bet pats piekrita būt par mana doktora darba vadītāju. Toreiz tā šķita nerealizējama avantūra, bet vēsturiskā sakritība ļāva tik tiešam jau 1991. gadā man saņemt Berlīnes Brīvās universitātes doktora grādu.

V. Šī sadarbība visādā ziņā parādīja, ka arī Latvijas doktorantiem ir iespējams aizstāvēt disertāciju Vācijā.

Sa. Jā, es biju ļoti lepns un gandarīts, kaut arī nostrifikāciju Latvijā gaidīju vēl vairākus gadus. Īstenībā man nebija izvēles. Kārlis man vienmēr atgādināja, ka man līdz 33 gadiem jāaizstāv disertācija. Un tas nebija apspriežams! Tagad apzinos, ka bez viņa toreizējās uzstājības un iedrošināšanās es vēl tagad varbūt gudri spriedētu par iespējamo tēmu un tās aktualitāti, kā diemžēl to joprojām dara daži mani kolēģi vienaudži.

Arī pirmā institūta (Medicīnas vēstures) izveidošana brīvvalstī bija liels pārsteigums visiem. Tad, kad tas kļuva par vērā ņemamu struktūrvienību, Kārlis pastīdzās uzrakstīt atlūgumu no institūta direktora amata ar formulējumu "*... sakarā ar kritiskā vecuma (65 gadi) sasniegšanu...*" un mērķtiecīgi virzīja mani šim amatam.

V. Akadēmiskajā vidē reti gadās situācija, kad kāds tik mērķtiecīgi un plānveidīgi kā docents Arons daudzu gadu garumā gatavoja sev maiņu. Pirmkārt, te jārunā par asociēto profesoru Juri Salaku, arī par viņa kolēģiem Medicīnas vēstures muzejā un institūtā. Nereti tādas lielas personības kā mezglis sasiē kopā daudzus pavedienus un ļauj sistēmai efektīvi darboties. Kā šis mezglis izirst, tā arī visa sistēma sabrūk. Arona gadījumā situācija ir patīkami atšķirīga. Viņš savus skolniekus

patstāvīgam un radošam darbam ir gatavojis visu mūžu. Viņš joprojām ir izcils piemērs ikvienas akadēmiskas disciplīnas vadītājam.

S. Tas nu ir neapšaubāmi. Kārli Aronu var uzskatīt par pašreizējā Medicīnas vēstures muzeja izveidotāju. Ja savā laikā Pauls Stradiņš veidoja muzeju savā izpratnē Klīniskās slimnīcas teritorijā un ekspozīcijas nebija mazāk atraktīvas, taču tās nebija zinātniski aprakstītas. Viss process, kā šī kolekcija tapa par muzeju – metodiski zinātniskā nozīmē (lai kurš formāli nebūtu vadījis muzeju) visus tos 45 gadus ir norisinājis Kārļa Arona vadībā. Muzejs ir viņa lolojums.

V. Katrs, kam ir bijusi iespēja piedalīties Medicīnas vēstures muzeju asociācijas kongresos, ir varējis sajust patiesu lepnumu un pārliecināties par Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja veikumu, tā darbinieku augsto kvalifikāciju un autoritāti savas nozares kolēģu saimē. Stradiņa muzejs ir viens no trīs pasaules lielākajiem medicīnas vēstures muzejiem. Tā ir vienreizēja sajūta, ka no Rīgas šādos forumos var piedalīties divpadsmit – piecpadsmit kolēģi ar referātiem, interesantiem pētījumiem. Tas rada respektu iepretī daudz citu pasaules muzeju delegācijām, kurās ir viens vai divi speciālisti, kas vienlaikus ir arī vienīgie sava muzeja darbinieki. Paula Stradiņa muzejs ir ļoti unikāla institūcija, kas nes Latvijas vārdu pasaulē un pietuvina pasauli Latvijas iedzīvotājiem. Ne velti nākamais medicīnas vēstures muzeju kongress notiks Rīgā. Rīga ir nozīmīgs medicīnas vēstures centrs un skaidrs, ka bez docenta Kārļa Arona veikuma šādus vārdus mums nebūtu iespējams teikt.

S. Secinājums no šīs sarunas, ka Medicīnas vēstures muzejs Rīgā ir jāsaglabā un aktīvi jāveido tālāk, tādējādi arī uzturot Kārļa Arona piemiņu. Tāpat pēdējos mūža gados viņu nodarbināja nodoms nodibināt Medicīnas zinātņu akadēmiju Latvijā, kas darbotos saistībā ar muzeju, varbūt pat muzeja telpās.

Lielā mērā viņa garabērns ir arī rakstu krājums *Acta Medico-Historica Rigensia*, kas tika izveidots ar lielām grūtībām. Pirmie četri *үү үүүүүүүү үөдүүүүүү* sējumi, kurus 1957. gadā aizsāka Pauls Stradiņš, bija labi veidoti, turpmākie sējumi nereti bija formāli – Kaņeps skaitījās virsredaktors līdz 1991. gadam, viņš maz interesejās par krājumu. Tajos bija dažāda līmeņa darbi, daudzi par veselības organizāciju padomju izpratnē. Bet 1991. gadā Kārlis Arons ierosināja izdevumu pārveidot, tāpēc 20. sējums būtu jāsauc par *Acta Medico-Historica Rigensia* 1. sējumu. Tas jāizdod vācu, angļu, krievu un latviešu valodā, tam jāpiesaista plašs starptautisko autoru loks. Šis ir jau septītais sējums. Domāju, ir likumsakarīgi, ka tas ir veltīts Kārļa Ērika Arona piemiņai, un tāpēc to sākam ar šo sarunu.

Jānis Stradiņš, *Dr. habil. chem., Dr. hist. h. c.*

Juris Salaks, *Dr. med.*

Jānis Vētra, *Dr. habil. med.*

Kārlis Ēriks Arons (1933.25.VIII Rīgā – 2005.1.VI Rīgā), ārsts, medicīnas vēsturnieks. *Dr. med.* (1966), *Dr. med. h.c.* (1998), valsts emeritētais zinātnieks (2001), Ņujorkas Zinātņu akadēmijas aktīvais loceklis (1995). 1951–57 studijas Rīgas Medicīnas institūta Ārstniecības fakultātē, 1968–73 Latvijas Valsts Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē. 1957–59 Ventspils Medicīnas skolas direktors, 1959–60 Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrijas Kursu pasākumu bāzes direktors. No 1959 RMI/AML/RSU; asistents, no 1968 vecākais pasniedzējs, no 1972 – docents. 1991–98 AML/RSU Medicīnas vēstures institūta direktors. Līdztekus no 1960 Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja zinātniskais līdzstrādnieks, nodaļas vadītājs, direktora vietnieks zinātniskā darbā (1960–65 un no 1974), no 1989 muzeja direktors. Analizējis, sistematizējis un pirmo reizi zinātniski novērtējis tautas medicīnas attīstību Latvijā, risinājis medicīnas zinātnes vēstures un deontoloģijas problēmas. No 1990 “*Acta Medico-Historica Rigensia*” starptautiskās redakcijas vadītājs. No 1968 Starptautiskās medicīnas vēsturnieku biedrības biedrs, no 1983 Eiropas Medicīnas zinātņu vēstures muzeju asociācijas biedrs, no 1991 tās valdes loceklis, no 1990 Baltijas Medicīnas vēsturnieku asociācijas prezidents, no 2000 Latvijas Medicīnas vēsturnieku asociācijas prezidents. J. Pagela medaļas (1984), Paula Stradiņa balvas (1987) un Pēterā Sņikera medaļas (1997) laureāts. Vairāk nekā 60 zinātnisku rakstu, 12 grāmatu autors un līdzautors. Vairāku Latvijas enciklopēdiju nozares zinātniskais sekretārs, redakcijas loceklis, daudzu rakstu autors.

Kārlis Ēriks Arons (b. 25.8.1933, Rīga, d. 1.6.2005, Rīga) – physician, medical historian, *dr med* (1966), *dr med h.c.* (1998), national scientist emeritus (2001), active member, New York Academy of Sciences (1995). From 1951 till 1957 – student at the Faculty of Treatment of the Rīga Institute of Medicine. From 1968 till 1973 – student at the Faculty of History and Philosophy of Latvian State University. 1957–1959 – director, Ventspils School of Medicine. 1959–1960 – director, Course Events Department, Health Care Ministry, Latvia's SSR. From 1959 – instructor at the Rīga Institute of Medicine (from 1990 – the Latvian Academy of Medicine, from 2002 – the Rīga Stradiņš University), first assistant, then, from 1968, senior instructor, from 1972, docent. 1991–1998 – director, Institute of Medical History, Latvian Academy of Medicine (Rīga Stradiņš University). From 1960 – employee of the Pauls Stradiņš Museum of the History of Medicine – scientific worker, head of department, deputy director for scientific work (1960–1965 and after 1974), and director (after 1989). Analysed, systematised and offered the first scientific assessment of the development of people's medicine in Latvia. Considered various problems related to the history of medicine and deontology. From 1990 – editor-in-chief of the international publication *Acta Medico-Historica Rigensia*. From 1968 – member of the International Association of Historians of Medicine. From 1983 – member of the European Association of Museums of the History of Medicine and, from 1991, a member of its board. From 1990 – president of the Baltic Association of Historians of Medicine. From 2000 – president of the Latvian Association of Historians of Medicine. Recipient of the J. Pagel (1984), Pauls Stradiņš (1987) and Pēteris Sņikeris (1997) awards. Author and co-author of more than 60 scholarly articles and 12 books. Scientific secretary or editorial board member for several Latvian encyclopaedia, author of many articles.